

☞ Het portret van dokter Gachet ☞

Christian Deterink

On top of the world. Zo voelde Paul Grotelaer zich toen hij de bibliotheek binnenstapte van C. Arnold Schwartzman, gepensioneerd zakenman, maar vooral één van de rijkste kunstverzamelaars ter wereld. Al besepte niemand zich hoe rijk hij werkelijk was. Grotelaer was opgewonden en zweefde bijna, in het besef dat hij bezig was één van de grootste kunstrovers uit de geschiedenis te plegen. Het deed zijn hart zwellen van trots.

Bibliotheek was eigenlijk niet eens het goede woord voor de ruimte waar hij binnen stapte, besepte hij. Toonzaal, zou al beter passend zijn. Want uiteindelijk waren het niet de vele kasten met boeken die de kamer maakte tot wat het was, maar vooral de schilderijen. Er hingen werken van Malczewski, Sisley en Malevitsj, maar het meest befaamd waren toch de schilderijen van Monet en Cézanne. En dan werd Schwartzman's belangrijkste stuk nog onvermeld gelaten... Het was alleen al om al die vergaarde rijkdom dat Grotelaer probeerde met een zekere waardigheid de kamer te betreden, alsof hij een gewijde plaats binnen ging. Maar bovenal ging het Grotelaer om het effect dat hij teweeg wilde brengen: de vorige nachten had hij herhaaldelijk gedacht aan dit moment en was ervan doordrongen dat hij niet als een dief in de nacht de kamer moest betreden, maar als overwinnaar. Zijn moment van triomf: On top of the World, inderdaad.

Maar het liep anders dan Grotelaer dacht. Schwartzman, een oude grijze man, diep weggedoken in een diepe stoel in het midden van de ronde ruimte, was verdiept in een boek en merkte hem niet eens op. Daar ging zijn grootse opkomst, bedacht Grotelaer wrokkig. Hij nam de gelegenheid maar te baat om de kunst te aanschouwen die aan de muur hing. Wat hier alleen al aan de muur hing, was vele, vele miljoenen waard. Toch werd zijn aandacht niet zozeer getrokken door de schilderijen, als wel door de grote spiegel boven de centrale haardpartij. Dat was de plaats waar het meest waardevolle verborgen was. Het echte Heilige der Heiligen, zogezegd.

Grotelaer schraapte zijn keel en sprak, proberend zo ontspannen te klinken ondanks zijn grote opwinding: "Goedenavond, meneer Schwartzman." Hij verbaasde zich hoe snel de oude man zijn hoofd naar hem toedraaid had. Hij keek hem aan met een verbijsterd gezicht, waar enkele momenten later ook angst in te zien was. Grotelaer genoot van de verrassing die hij teweeg had gebracht en liep langzaam verder de ruimte binnen, statig schrijdend, zoals hij zichzelf voorgenomen had.

"H-hoe...", stamelde Schwartzman. Hij zag er precies zo uit zoals Grotelaer hem zich had voorgesteld: een oude, rijke dwaas die met alle kracht die in hem restte zich vastklampte aan zijn vergaarde rijkdommen. Typisch joods, dacht hij minachtend.

"Hoe ik hier ben gekomen?", onderbrak hij hem, de vraag afmakend. Hij wuifde de vraag weg, "Maakt het uit? Feit is dat uw beveiligingssysteem niet meer functioneert en uw bewakers zijn uitgeschakeld. Ik neem aan dat u weet waarvoor ik hier ben?"

Schwartzman's ogen schoten heen en weer, alsof hij een uitweg zocht. Het boek dat hij had gelezen was op de grond gegleden. "Un ami de Cézanne et Van Gogh", las Grotelaer. Natuurlijk, hoe toepasselijk...

"Neem ze dan mee, verdomme", sprak Schwartzman tenslotte snel terwijl hij een wijds gebaar maakte, "neem alles mee. Maar denk maar niet dat je hiermee weg komt!" De vernietigende blik in diens ogen deed Grotelaer tot zijn ongenoegen zijn blik neerslaan. Opeens begreep hij hoe Schwartzman vanuit het niets één van de rijkste mannen ter wereld was geworden. Die wilskracht in die blik!

Grotelaer vermande zich en in het vooruitzicht van wat hij zou zeggen moest hij glimlachen. Hij herinnerde zich iets. Niet Schwartzman was hier de bovenliggende partij, maar hij!

"Ik kom niet voor uw Malevitsj of Sisley, noch uw Rodin, meneer Schwartzman. Ik ben meer geïnteresseerd voor wat achter die spiegel zit."

Schwartzman verstarde en Grotelaer dacht dat diens lip licht begon te trillen. Nu heb ik je, klootzak, dacht hij.

"Dat kun je niet weten", zei Schwartzman bijna onhoorbaar.

"Wat niet?", glimlachte Grotelaer, "Dat u Ryoei Saito jarenlang gehanteerd heeft? Dat u, nog voor zijn dood, het schilderij van hem heeft overgenomen?"

Schwartzman bewoog met zijn mond, als een vis, maar zei niets...

"U dacht dat u onvindbaar was. Dat de hele wereld in het duister tastte over waar één van de kostbaarste schilderijen op aarde was gebleven. U was verkeerd."

Schwartzman was bleek geworden, als een lijk.

"Ik wil het schilderij, Schwartzman", zei Grotelaer op besliste toon, "Nu."

"Nee", fluisterde Schwartzman onthutst, en toen luider: "Nee! Niet Gachet!"

Grotelaer beseftte dat hij Schwartzman nu echt bij de ballen had, hij moest nu alleen de zaak nog afmaken. Hij liep richting de spiegel. Maar wat hij niet verwachtte was Schwartzman's reactie die uit zijn fauteuil sprong en hem met verbazingwekkend veel kracht aanvloog. Uit zijn evenwicht gebracht tuimelde Grotelaer naar achteren. Zijn val werd gebroken door een salontafeltje dat het luid krakend begaf. Een moment later lag hij op de grond en werd zijn hoofd bewerkt door de vuisten van de oude Jood, die schrijlings op hem zat. Grotelaer probeerde de slagen zo goed als het kon af te weren. Wat gebeurde hier? Werd hij overrompeld door een oud vel, een bejaarde, verdomme? Maar Schwartzman bleek niet het krachteloze oudje waarvoor hij hem had gehouden. Het leek wel of hij voor zijn leven vocht.

Pas na een vinnige worsteling wist Grotelaer zijn belager van zich af te werken. Met één hand hield hij Schwartzman's rechterarm tegen de grond, terwijl de andere zich om diens gerimpelde en schrale hals. Toen pas merkte hij op dat er anderen de ruimte waren binnengekomen. Lyndie en George, zag hij een moment later, vanuit zijn ooghoeken, terwijl Schwarzman nog steeds naar

hem uithaalde. Ze hadden de spiegel al gedraaid en waren al begonnen het schilderij, dat daarachter verborgen was geweest, van de muur te halen.

"Wat doen jullie hier?", vroeg hij hijgend, terwijl hij met moeite Schwartzman in bedwang hield.

"We pakken vast even het schilderij als je het niet erg vind", zei Lyndie met een smalende glimlach, "terwijl jij ligt te stoeien met die oude man." Ze bespote hem, besepte Grotelaer, zijn eigen vriendin en partner in crime. Schwartzman probeerde zich nog steeds los te rukken.

Godverdomme! Hij zag rode vlekken voor zijn ogen van woede en beukte met zijn vuisten in op het benige gezicht van de oude Jood. Koppige klootzak, kon hij niet beseffen dat hij kansloos was? Vanuit zijn ooghoeken zag hij hoe George het schilderij van de muur haalde.

Godverdomme, dat was mijn werk! Die godvergeten nerd verrichte de klus wat het hoogtepunt van zijn avond had moeten worden. Klote, klote! Zijn handen sloten zich om de schrale hals van Schwartzman en met de woede over het feit dat alles anders liep dan verwacht, liet hij zijn greep niet verslappen voor het Schwartzman zijn verzet definitief opgaf. Hij had hem gewurgd, besepte hij opeens.

Hijgend stond hij op, bezweet en duizelig, boos op zichzelf dat hij zich zo had laten gaan. Lyndie keek hem woedend aan.

"Zo, een moord kan er ook nog wel bij? Was je bang dat je anders niet iedereen achter je aan zou krijgen?"

Grotelaer maakte een boos wegwerpgebaar, maar Lyndie draaide zich, blijkbaar al even nijdig, om en begon met het losmaken van de Rodin en Cezanne die ze, als slagroom op het toetje, ook zouden meenemen.

Zijn blik viel op dat misselijke scharminkel van een George, die het schilderij van Van Gogh al in een doek wikkelde. Zijn werk! Hij zag nog net een glimp van het droevige gelaat van dokter Gachet, het onderwerp van het schilderij. Nog steeds kon hij niet zeggen of hij het een briljant meesterwerk vond of niet. Het was typisch Van Gogh, dat wel. Die penseelstreek was uit duizenden te herkennen. En hiernaast zouden de kenners wel gelijk hebben. Tenslotte had Portret van dokter Gachet 82,5 miljoen dollar opgebracht bij de laatste keer dat het was geveild, bij Christie's in New York, nu al weer 14 jaar geleden. Voor het belandde in de privé-verzameling van de Japanse industrieel Saito en tenslotte geheel zou verdwijnen voor het oog van de wereld.

"Kom, we gaan!", zei George tenslotte. Alsof hij, en niet Grotelaer de leider was van deze kraak. Hij beet op zijn tanden van ergernis.

Probleemloos bereikten ze de donkerblauwe Ford Transit waar ze hem hadden achtergelaten. Paul legde het schilderij, dat hij geïrriteerd tijdens hun aftocht uit de kapitale villa van George had overgenomen, voorzichtig in de kofferbak, bovenop de Rodin en de Cezanne die Lyndie er al in had gelegd. Vervolgens kwakte hij nukkig neer op de achterbank van de auto. Tot zijn verbazing ging Lyndie niet naast hem zitten, maar nam ze plaats naast George, die zou rijden. Ze was blijkbaar nog steeds boos over het feit dat hij Schwartzman had moeten vermoorden. Stik maar, dacht hij, en hij liet zich onderuit zakken toen George de auto had gestart. Hij wilde genieten van het moment. Tenslotte lukte het je niet elke dag om schilderijen te stelen die samen

meer dan 100 miljoen dollar waard moesten zijn. Het enige wat ze nu nog moesten doen was om de schilderijen veilig in Frankfurt te krijgen, waar een persoon die ze alleen kenden onder de naam Rebus hen 75 miljoen dollar voor de drie schilderijen zou overhandigen.

Wie de nieuwe eigenaar zou worden van de Van Gogh en de twee andere werkjes was hem onbekend, een Amerikaanse verzamelaar waarschijnlijk, maar het maakte hem niets uit. Hij stelde meer belang in het bedrag van 35 miljoen dat hij voor zichzelf had bedongen. 55 miljoen als je de portie van zijn vriendin meerekende. Goed beschouwd was het zonde dat zij de resterende 20 miljoen aan George moesten laten, maar het was niet anders. Ze hadden nu eenmaal een nerd als hem nodig gehad om de beveiligingssystemen te kraken, hoe misselijk hij dat mannetje ook vond. Het maakte niet uit, over twee dagen was hij van hem verlost. En hoe dan ook was zijn deel voldoende om een zorgeloos leventje tegemoet te gaan, samen met Lyndie. Dromig staaarde hij uit het raam naar het nachtelijke Zürich dat aan hem voorbij gleed.

Lyndie constateerde tot haar genoegen dat Paul in gedachten verzonk was. Dit was het moment, wist ze. Over niet al te lange tijd zouden ze aankomen op de plaats waar ze de auto zouden ruilen. Ze keek naar George, die kort knikte, wetend. Snel en kundig opende ze de fles champagne, ondertussen nog eens repeterend wat ze moest doen en zeggen, zoals ze al zo vaak had gedaan. Hij had het verdiend, besloot ze, meer dan verdiend, die arrogante klootzak. Toen de kurk plopte trok ze Paul's aandacht. Snel vulde ze zijn bekertje en die van haar en George.

"Tijd om de overwinning te vieren", zei ze, geforceerd blij, terwijl ze Paul's blik zocht in het achteruitkijkspiegeltje. Hij leek verbaasd.

"Dat is te vroeg, Lyndie, stop die fles weg", zei hij op de besliste toon die ze zo van hem haatte, "we zijn er nog niet..."

"Nee, ik wil het nu", sprak ze hem tegen, iets wat altijd heel gevaarlijk was, wist ze. "Drinken! De fles is nu toch al open!" Ze reikte naar achteren. Even was ze bang dat hij het niet zou aanpakken, maar toen voelde ze zijn hand op de hare en hoe hij het gewicht van het bekertje overnam.

"Vooruit dan", zei hij toegevend. Hij was nog in een goede bui, dacht Lyndie, meestal ontstak hij in woede als er niet gedaan werd wat hij wilde. Maar misschien voelde hij wel dat hij iets goed moest maken na die fuck-up bij Schwartzman...

Ze gaf een bekertje aan George en hief vervolgens haar eigen bekertje op, "Op een geslaagde dag. Op 75 miljoen dollar!" Ze goot de mousserende wijn in één keer achter in haar keel. Tot haar genoegen zag ze dat Paul hetzelfde deed. Hij maakte een gezicht alsof het hem niet smaakte en ze vroeg zich opeens af of het verdovende middel dat ze had gebruikt, GHB, ook smaak had. Het maakte niet uit. Ze hóópte dat het hem slecht had gesmaakt. Je verdiende loon, Paul! Vanavond krijg je je verdiende loon!

Grotelaer had met tegenzin het bekertje met champagne leeg gedronken, om Lyndie te plezieren. Hij hield er niet van zijn scherpte te verliezen, niet nu. Het goedje smaakte slecht, zurig, alsof

Lyndie weer zo'n goedkope fles cider had gekocht. Daar had hij zo'n hekel aan! Hij wilde er juist iets van zeggen toen Lyndie begon te praten:

"Eigenlijk, Paul, is het wel symbolisch dat je juist Portret van dokter Gachet hebt gestolen. Jullie lijken op elkaar, weet je dat?"

Grotelaer bekeek haar gezicht verbaasd in het achteruitkijkspiegeltje, "Wat bedoel je?"

"Je initialen, om maar iets te noemen", zei Lyndie die zich omdraaide en hem recht aan keek, "Paul Franciscus Grotelaer, P-F-G. Paul Ferdinand Gachet. Je hebt zelfs dezelfde voornaam..."
So what, dacht Grotelaer, waar wil dat mens heen?

"Dokter Gachet was Van Gogh's arts in zijn tijd in Auvers", vervolgde Lyndie, "maar hij was zelf ook schilder, wist je dat?"

Grotelaer schudde zijn hoofd, natuurlijk niet! Waarom zou hij?

"Hij heeft gewerkt met grote schilders; Sisley, Cezanne, Van Gogh natuurlijk. Maar hij heeft nooit kunnen verhullen, dat hij zelf eigenlijk talentloos was. Hoezeer hij ook probeerde bij het wereldje te horen, hij kon er gewoon niets van... Ook hierin lijkt je op hem, Paul."

Grotelaer voelde zich onrustig worden. Waarom vertelde ze dit? Hij voelde zich een beetje misselijk worden.

"Laten we wel wezen, Paul", zei Lyndie, nog steeds naar hem toegedraaid, "Ook jij bent nergens goed in. Hoe hoog je zelfdunk ook is, je bent nooit ergens in geslaagd!"

Ho even, dacht Grotelaer, nu gaat ze te ver. Hij wilde iets zeggen, maar opnieuw was Lyndie hem voor.

"Jij denkt nog steeds dat jij de grote leider bent van deze operatie, hè?", vroeg Lyndie op dringende toon, "Jij. Terwijl je het enige wat je moest doen vandaag hebt verziekt. Dacht je dat je ook maar in de buurt van dat schilderij was gekomen zonder George, die het beveiligingssysteem zo briljant buiten werking heeft weten te stellen? Of mijzelf, door de bewakers uit te schakelen? Denk na, Paul, je was ballast voor ons, niets meer dan ballast..."

Het leek wel alsof de lucht massa had gekregen, alsof de woorden niet goed meer tot hem door wilden dringen. Het bloed gonsde in zijn oren. Hoezo, ballast? Hij, Paul Grotelaer, had de hele operatie toch geleid? Hij had toch... het geheel gecoördineerd? "Maar dat is nog niet eens het ergste", ging Lyndie onverbiddelijk door, "Erger was dat je niet door had hoeveel kwaad bloed je hebt gezet, bij mij, bij die arme George. Hoe je ons beide keer op keer vernederde. Hoe durfde je? Die eigenwaan, die arrogantie! God, wat ben je altijd een hufter geweest!" Het leek wel of haar woorden zweepslagen waren, en Grotelaer was blij toen ze even zweeg. Hij voelde zich steeds misselijker worden. Wat gebeurde er hier?

"Weet je wat Van Gogh een keer over dokter Gachet heeft gezegd?" God, ze wilde maar niet ophouden, "Hij vond Gachet even ziek als hij zelf, misschien wel zieker. Ook dat is op jou van toepassing, Paul. Je bent ziek. Ziek in je hoofd. Je waanbeelden, je pretenties, het is gewoon ziek..."

Grotelaer voelde de woede in zich opkomen. Hoe durfde ze? Hij wilde haar beetgrijpen, tegen haar uitvaren, maar toen hij zich schrap zette voelde hij een scherpe steek in zijn maagstreek, die hem de adem ontnam en hem ineens deed krimpen. Wat was dit? Wat had er eigenlijk in die

champagne gezeten? Hij voelde het zweet parelen op zijn hoofd. De verwarring sloeg toe. Wat gebeurde hier? Dit was toch zijn avond? Zijn triomf? On top of the world? Waarom lag hij dan hier creperend op de achterbank van een auto, terwijl zijn eigen vriendin tegen hem tekeer ging? Lyndie had zich van hem weggedraaid. "God, wat was je ver heen, helemaal in je eigen wereldje", zei ze zachter, alsof ze niet meer tegen hem sprak, maar hardop dacht, "een koninklijke plaat voor je kop. Ik snap nog steeds niet hoe het kan zijn dat je nooit iets hebt gemerkt van mijn relatie met George..."

Het duurde even tot het tot Grotelaer doordrong wat ze bedoelde. Zij en George waren... geliefden? Zij, met dat scharminkel? Die misselijke nerd, die ze bij het project hadden gehaald omdat ze nu eenmaal zijn technische kennis nodig hadden? Hij wilde het niet geloven, maar ergens wist hij al dat het waar was. Opeens kon hij zich weer voorvallen herinneren uit de voorafgaande weken. Dingen waar hij nooit aandacht aan had besteed. Maar nu opeens viel de puzzel in elkaar. En daarmee ook hijzelf, besefte hij opeens, als een kaartenhuis. Hij was van de top van de wereld gevallen en viel, harder en dieper dan hij ooit voor mogelijk had geworden. De wereld begon voor zijn ogen te draaien, alsof de zwaartekracht een geintje met hem uithaalde. Toen werd het zwart voor zijn ogen en verloor hij het bewustzijn.

Ze stopten op een donkere parkeerplaats buiten de stad, die leeg was op een geparkeerde witte Renault Scenic na. Maar die hadden Lyndie en George er natuurlijk de vorige dag zelf neergezet. Lyndie stapte uit, liep om de auto heen en liet zich in de armen van George vallen. Dankbaar liet ze haar hoofd enkele momenten op diens schouder rusten. Het was zwaarder geweest dan ze had gedacht. Maar toch was ze blij dat ze eindelijk de confrontatie was aangegaan. Eindelijk had ze zich van hem verlost, voor altijd. Met de dosis GHB die ze Paul had gegeven was hij de komende uren volledig "out", dat was zeker. En als hij uiteindelijk zou bijkomen, hadden zij en George Zwitserland al lang verlaten.

"Rustig maar", fluisterde George en hij drukte haar tegen hem aan, "het is voorbij". Lyndie hief haar hoofd op en keek hem dankbaar aan. George, goeie, goeie George. Ze kuste hem.

Even later waren ze op weg in de Scenic. Op weg richting Basel, waar de overdracht zou plaatsvinden. Niet met "Rebus" natuurlijk, zoals ze Paul hadden wijsgemaakt, maar met Quentin, die handelde in opdracht van een Russische olie-magnaat. Terwijl de weg onder hen door schoot, glimlachte Lyndie meewarig, terwijl ze nadacht over haar ex-vriend Paul. Hoe makkelijk was het geweest Paul om de tuin te leiden... Paul, die in al zijn egoïsme dacht dat de wereld om hem draaide. De Grote Man. Maar intussen lag die grote man wel bewusteloos in een donkerblauwe Ford Transit. Zijn droomloze slaap slapend terwijl zij de politie met een anonieme tip op zijn dak stuurde. En dan zou het over en uit zijn voor die geweldige Paul. Hij zou worden opgepakt en de politie zou natuurlijk meteen de gestolen Rodin en Cezanne in de kofferbak aantreffen. Schilderijen waarvan bekend was dat ze behoorden tot de kunstverzamelaar Schwartzman...

Lyndie glimachte dun. Paul zou geen schijn van kans maken, zoveel was wel zeker. Zijn vingerafdrukken zouden worden aangetroffen in Schwartzman's villa, evenals diens levenloze lichaam. Paul zou ongetwijfeld tegenwerpen dat hij erin was geluisd. Dat het uiteindelijk niet om de Rodin of de Cézanne ging, maar om de Van Gogh, het Portret van dokter Gachet. Maar wie zou hem geloven? De Van Gogh was al jarenlang zoek, er deden zelfs verhalen de ronde dat het schilderij samen met Saito gecremeerd was. Het leed geen twijfel dat het verweer zou worden afgedaan als de fantasie van een in een hoek gedreven dief. Paul zou zonder twijfel worden berecht en opgesloten, terwijl zij en George, met de 50 miljoen euro die ze van Quentin overhandigd zouden krijgen, een nieuw leven konden beginnen.

Gerechtigheid.

En de Van Gogh? Die zou toegevoegd worden aan de verzameling van die naamloze Russische magnaat. Dokter Gachet zou worden opgesloten in Rusland. Dat ze er maar gelukkig mee mochten worden, met het Portret van dokter Gachet, besloot Lyndie. Net zoals zij...

